

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА РЕПОРТАЖУ В ОНЛАЙН-ВИДАННЯХ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент
IV курсу 461 групи
Спеціальності 061 Журналістика
Освітньо-професійної програми
Журналістика
Гордецький Костянтин Володимирович

Керівник: кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент
Орлова Наталя Василівна

Рецензент: представник Національної ради
з питань телебачення і радіомовлення в
Херсонській області, член правління
Херсонської обласної організації
Національної спілки журналістів України
Мовчан Сергій Олексійович

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Жанрова природа репортажу	6
1.1. Огляд досліджень жанру «репортаж» у працях українських науковців	6
1.2. Дефініція, жанрова специфіка репортажу	9
РОЗДІЛ 2. Особливості подачі жанру репортаж у сучасних онлайнових виданнях	12
2.1. Аналіз репортажу в інтернет-виданні «Українська правда»	12
2.2. Репортаж на шпальтах електронної версії журналу «Український тиждень»	15
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	30

ВСТУП

Актуальність дослідження. Становлення нової української журналістики співпало історично не лише із утворенням незалежної держави, переосмисленням наукового доробку радянських журналістикознавців, але й з ерою інтернет-журналістики. Особливо помітними є трансформації класичної жанрової системи періодичної преси у зв'язку із активним впровадженням традиційних жанрових форм періодики в онлайн-видання.

Нині маємо ситуацію, що останній посібник українських авторів із жанрології датується 2010 р. (це праця київських дослідників «Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво»). Журналісти експериментують із форматами в онлайн-виданнях. Їх досвід намагаються осмислити науковці.

На захист репортажу, його актуальності для інтернет-простору виступили вітчизняні дослідники. Вони у своїх працях намагаються узагальнити репортерську практику міжмережжя. Це статті О. Гирби «Репортаж як один з найвідоміших жанрів преси», О. Максим'як «Види газетного репортажу: наукові погляди в сучасному журналістикознавстві», В. Тарасюка «Специфіка репортажу в українській інтернет-журналістиці (за матеріалами сайту «ЛітАкцент»)», А. Ютченко «Художній репортаж: між фактом і вигадкою», А. Іващук «Варіативність розвитку репортажу як жанру», Л.Риженко «Видозміни жанрових моделей друкованих ЗМІ», М. Чабаненко «Напрями трансформації репортажу в онлайн-журналістиці» та інших.

Це доводить, що інтерес до трансформації жанрових форм у інтернет-виданнях є доволі високий.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що репортаж як класичний інформаційний жанр активно використовується українськими журналістами в сфері онлайн-журналістики. На жаль, теоретичного осмислення трансформацій репортажу нині майже немає. Аналіз специфіки побутування репортажу в сучасних якісних українських онлайн-медіа допоможе виявити різницю між традиційною і новою репортажною формою, сприятиме виробленню її структури і архітекτονіки.

Мета роботи – проаналізувати жанрову своєрідність сучасних репортажів в якісних українських онлайн-виданнях.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- а) проаналізувати історіографію дослідження;
- б) визначити поняття «репортаж», його жанрові ознаки;
- в) охарактеризувати специфіку подання репортажу в інтернет-виданні «Українська правда»;
- г) проаналізувати жанрові особливості репортажу в електронній версії часопису «Український тиждень»;
- г) зробити відповідні висновки.

Об'єкт дослідження – трансформації жанру репортаж в мережевій журналістиці.

Предметом роботи є структура, тематика, жанрова специфіка репортажу в онлайн-виданнях.

Джерельна база: публікації у жанрі репортаж інтернет-видання «Українська правда» (<https://www.pravda.com.ua/>) та електронної версії часопису «Український тиждень» (<https://tyzhden.ua/>) за 2020 р.

У роботі використано такі наукові **методи дослідження**: аналізу, синтезу, порівняння, аналогії, описовий метод, індуктивний та дедуктивний.

Теоретичну основу дослідження склали праці українських журналістикознавців І. Прокопенка, М. Василенка, В. Здоровеги, К. Серажим, В. Шкляра, Т. Хітрової та інших.

Практичне значення. Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані у подальших дослідженнях сучасної української жанрології та кросмедійної журналістики, а також у навчальній діяльності, зокрема для підготовки курсів «Газетно-журнальні жанри», «Медіавиробництво: контент», «Нові медіа», «Теорія і методика журналістської творчості», і в практичній діяльності журналістів інтернет-видань.

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ЖАНРОВА ПРИРОДА РЕПОРТАЖУ

1.1. Огляд досліджень жанру «репортаж» у працях українських науковців

Проблема функціонування сучасної української жанрології в друкованих та електронних виданнях, зміни усталеної класифікації пресових жанрів, їх трансформації в інтернет-виданнях є гострою й актуальною для вітчизняних журналістикознавців. Темі специфіки жанру репортажу присвячено чимало праць.

О. Гирба у статті «Репортаж як один з найвідоміших жанрів преси» розглядає наявні дефініції, порівнює визначення репортажу, що пропонують українські та зарубіжні журналістикознавці [2]. Також дослідниця здійснює огляд історії жанру, узагальнює наявні типології, визначає жанрові характеристики репортажу.

Аналізові поглядів науковців на класифікацію жанру репортажу присвячено працю О. Максим'як «Види газетного репортажу: наукові погляди в сучасному журналістикознавстві» [9]. Автор підсумовує: «Жодна кваліфікована схема, характеристика газетних жанрів не можуть бути прийняті як аксіоми. Жанри повсякчасно розвиваються і удосконалюються. Хоча в теорії можна досить чітко окреслити межі жанру, визначити його структуру і функції, на практиці досить часто відбувається змішування і взаємодія основних елементів різних жанрів. ... Пошук жанрового вирішення для того чи того конкретного журналістського матеріалу завжди зумовлений насамперед особистістю репортера: його професіоналізмом, моральністю, національною гідністю, громадянською позицією» [9].

В. Тарасюк у статті «Специфіка репортажу в українській інтернет-журналістиці (за матеріалами сайту «ЛітАкцент»)» підходить до висвітлення класичного інформаційного жанру репортажу з позицій сучасних онлайн-видань. Автор на прикладі журналістських матеріалів сайту «ЛітАкцент» фіксує ті специфічні риси, яких набув репортаж на шпальтах електронних медіа. У підсумку науковець наводить позитивні та негативні риси сучасних онлайн-репортажів.

В. Тарасюк зауважує, що матеріали у жанрі репортаж в інтернет-виданні «ЛітАкценти» «відзначаються широкою палітрою тем ... в публікаціях мова йде переважно про цікаві, але найрізноманітніші письменницькі заходи. ... Ефективності у використанні вище розглянутого жанру додають і різні його види. ... інтернет-ресурси завдяки своєму візуальному впливові дають майже необмежені можливості для використання світлин» [16].

Серед недоліків автор назвав «традиційні зачини, пасивна форма викладу (особливо в минулому часі), малосюжетні знімки, переобтяжені складнопідрядними конструкціями речення, нехтування розбивками тексту (у вигляді промовистих відступів, діалогів, яскравих описів і сцен) суттєво знижують жанровий тонус матеріалів» [16].

Загалом праця В. Тарасюка чи не єдина в сучасному українському журналістикознавстві, яка порушує питання трансформації традиційного пресового репортажу в онлайн-журналістиці.

Розвідка А. Ютченко «Художній репортаж: між фактом і вигадкою» [20] присвячена аналізу популярного жанрового різновиду класичного репортажу – художнього. Авторка на основі бесіди з науковцями з різних європейських країн узагальнює специфіку зародження і функціонування художнього репортажу в Україні, Америці, Польщі.

Про трансформаційні процеси жанру репортаж у сучасній пресі йдеться у статті А. Іващук «Варіативність розвитку репортажу як жанру».

Дослідниця детально вивчає історію становлення репортерства як явища і репортажу як жанру в радянські та новітні часи української жанрології.

Авторка доходить висновку, що «репортаж залишається класичним жанром за певними ознаками, в окремих моментах – тяжіє до аналітики, оскільки репортер змушений коментувати події. ... Жанрові різновиди репортажу допомагають більш чітко та яскраво показати описувану подію» [6].

У статті «Видозміни жанрових моделей друкованих ЗМІ» Л.Риженко досліджує трансформаційні процеси, яких зазнає сучасна українська жанрологія періодичної друкованої преси у зв'язку з впливом різноманітних чинників. Аналізуючи дифузійні жанрові моделі топових вітчизняних видань (газети «День», «Україна молода», «Сьогодні» тощо), Л. Риженко серед інших жанрів розглядає і репортаж.

Авторка слідом за іншими науковцям зазначає, що сучасні інформаційні жанри все більше тяжіють до аналітичних. Наприклад, вона наголошує: «У репортажах вищезгаданих видань використано пейзажні замальовки, особиста оцінка автора. ... як варіант жанрових видозмін зустрічаємо такі елементи соціології як бліц-опитування тощо. Подібне явище підтверджує факт частого й ефективного втручання суміжних наук у матеріали сучасних ЗМІ у період трансформаційних зрушень» [13].

М. Чабаненко у статті «Напрями трансформації репортажу в онлайнній журналістиці» досліджує процеси адаптації класичного пресового жанру репортажу до онлайнного середовища. У результаті дослідження авторка доходить такого висновку: «Хоча класичний різновид репортажу мало представлений в Інтернеті та не зовсім органічно сприймається в контексті нових медіа, неправильно говорити про занепад жанру репортажу загалом. Радше спостерігаємо його бурхливий розвиток, якому інтернет-технології значною мірою сприяють, відкриваючи для нього нові виміри, зокрема вперше даючи журналістам

змогу: 1) висвітлювати кількадечну подію в межах одного матеріалу з поступовим оновленням публікації; 2) замінити фізичну присутність репортера на події уважним моніторингом інформаційних потоків» [19].

Отже, узагальнюючи праці сучасних українських науковців з теми класичного репортажу в друкованих та онлайн-виданнях, можемо констатувати значну увагу до трансформаційних та дифузійних процесів традиційних інформаційних жанрів в інтернет-середовищі. Дослідниками було проаналізовано контент газет «День», «Сегодня», «Сільські вісті», сайтів «ЛітАкцент», «Кореспондент», «Новое время», «Страна.ua» тощо щодо специфіки репортажу, його дифузії з іншими жанровими формами.

Особливості сучасного репортажу в інтернет-виданні «Українська правда» та електронній версії часопису «Український тиждень» ще не були предметом журналістичнознавчого аналізу, відтак наше дослідження є на часі.

1.2. Дефініція, жанрова специфіка репортажу

Поняття «репортаж» виникло в першій половині XIX в. і походить від латинського слова «reportare», означає «передавати», «повідомляти».

Саме явище репортерства, повідомлення про побачене і почуте з місця події з'явилося ще в античності (наприклад, подорожні нотатки очевидця, барвисті описи країн давньогрецького історика Геродота (4 ст. до н.е.)). Репортажний опис переносить читача у певний період, дозволяє йому брати участь у події, співпереживати, дивитися на подію і на світ по-новому.

Певною мірою вся історія журналістики – це історія становлення й удосконалення репортажу – її своєрідного стрижня та перлини. Репортаж як жанр – це концентроване відображення природи журналістики. Як ми вже зазначали, цей вид тексту є набагато старшим від журналістики, адже в подорожніх нотатках античних філософів й

середньовічних мандрівників дослідники фіксують елементи сучасного репортажу.

За нашими спостереженнями і виходячи із власної журналістської практики, репортаж є одним із найскладніших журналістських жанрів інформаційної групи. На відміну від стандартної замітки, вивіреного фактажем звіту, логічно вибудованого інтерв'ю, репортаж – найбільш суб'єктивний жанр, оскільки відображає події через відчуття журналіста.

В академічних виданнях із жанрології зазначається, що репортаж не повідомляє про подію, відповідаючи на основні новинарні запитання Хто? Що? Де? Коли? Репортаж розповідає про побачене, почуте журналістом на події через деталь, що має звук, смак, колір. При цьому під час написання матеріалу не слід захоплюватися власними відчуттями, оскільки головним завданням є документально точно, із дотриманням вивіреного фактажу розповісти про подію, що має актуальність для аудиторії певного медіа.

Жанр репортажу вважають поліфонічним, що пояснює побутування безлічі дефініцій, при цьому не всі визначення вповні розкривають природу і суть цієї жанрової форми. Не вдаючись у дискусію щодо існуючих понять, відзначимо, що у більшості дефініцій вживають слова *цікаво, яскраво, наочно, чуттєво* тощо. Узагальнюючи напрацювання дослідників, пропонуємо таку дефініцію:

Репортаж – оперативний жанр інформаційної журналістики, в якому динамічно, з документальною точністю, яскраво й емоційно відтворюється актуальна подія в її розвитку через безпосереднє сприйняття автора.

Репортаж покликаний передати подію так, аби максимально надати аудиторії можливість відчутти себе на місці події. Отже, виділяємо такі ***жанрові особливості репортажу***:

- автор оперативно, точно, динамічно розповідає подію як історію;
- гармонійне поєднання документальності й художності;

- реальна подія має відбуватися динамічно і бути завершеною (наприклад, фестиваль, мітинг, святкова хода тощо)
- основний метод репортажу – спостереження за подією, точна фіксація її перебігу і результатів;
- особиста присутність журналіста на події (він учасник, коментатор або спостерігач);
- використання дієслів у теперішньому часі (це створює ефект присутності);
- вживання прямої мови, коротких діалогів, лексем, що передають емоції, вигуки, суб'єктивні відчуття автора через зображально-виражальні засоби;
- композиційно репортаж будується за законами драматургії, має зачин, розвиток подій, кульмінацію історії, розв'язку.

Отже, репортаж є найбільш суб'єктивним, емоційним і динамічним жанром інформаційної журналістики. Для його створення необхідно мати талант драматурга, володіти словом, бути художньо обдарованою особистістю.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАЧІ ЖАНРУ РЕПОРТАЖ У СУЧАСНИХ ОНЛАЙНОВИХ ВИДАННЯХ

2.1. Аналіз репортажу в інтернет-виданні «Українська правда»

«Українська правда» є першим у незалежній Україні проєктом періодичного онлайн-видання. Як відомо, заснована «Українська правда» Георгієм Гонгадзе та Оленою Притулою у 2000 році [17]. Після трагічної загибелі Гонгадзе видання продовжило роботу і сьогодні входить до топових ресурсів суспільно-політичного напрямку із високою культурою подання новинного контенту.

За останні 20 років «Українська правда» сформувала своє особисте обличчя. Це і популярні проєкти, що є дочірніми сайтами: «Економічна правда», «Історична правда», «Європейська правда», «Життя». Окремо функціонують «Блоги» та розважальний т.зв. жовтий проєкт про особисте життя відомих людей шоу-бізнесу, політики, культури – ТаблоID.

Репортажі періодично друкують на шпальтах «Української правда». Окремої рубрики вони не мають, проте за пошуковим запитом є колонка «Кращі репортажі» [8].

Тематично репортажі нічим не обмежені. Зазвичай є актуальними і цікавими, як кажуть, на злобу дня. Наприклад, топовою темою є пандемія. Матеріал А. Тараненка «*Локдаун бачите? А він є! Львівська "подорож на край ночі" часів COVID-19 і суворого карантину*» [15] присвячено якраз тому, як переживають українці карантинні обмеження.

Одразу увагу привертає розлогий *заголовок*, який ніби є розмовною вголос сам на сам. Те, що перед нами репортаж, вказує другий складник заголовку. Він нагадує лід, що анонсує читачам цікаву й захоплюючу подорож львівськими ресторанами за часів ковіду (дод. 1).

Зацікавленості аудиторії сприяє і *фотоколаж*, яким відкривається матеріал (дод. 1). На ньому зображено відомий львівський театр, алкогольний коктейль та фігура гітариста (останні у захисній масці).

Своєрідним прологом є вступна частина матеріалу. Першим реченням *«Це реальна історія»* автор чіпляє читача, адже виникає природне бажання прочитати цю оповідку. У ліді А. Тараненко відверто говорить про те, що імена людей і назви питних закладів змінено через зрозумілі причини (під час локдауну вони є порушниками постанови Кабміну).

Водночас автор на початку репортажу висловлює тезу, яку буде через художню деталь і репортажний стиль оповіді розкривати у матеріалі: *«Тут інше кіно, причому відсутність гангстерської романтики з надлишком компенсується як абсурдністю прийнятих карантинних заходів, так і нехлюйським відношенням до цього абсурду з боку "точок громадянської непокори"»* [15].

Репортаж поділено на 6 тематичних блоків, деякі із яких відкривається колажем; усі мають заголовки. Така структура відповідає формату, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Перша тематична частина *«Вергілій і класифікація питних закладів»* [15] знайомить із провідником у царство львівських ресторацій – Мироном Черчілем. Останній відкриває секрети нічної торгівлі питними напоями у часи локдауну. Його автор іменує Вергілієм. Тут помічаємо паралелі між історичними персонажами (Данте і Вергілій; журналіст і такий собі екскурсовод Мирон Черчіль). Друга *«Тут тільки я і моя самотність»* [15] присвячена діалогу з завсідником кнайпи (дод.2).

Третя – *«Полицейський рейд»* [15] – розповідає (дод.3.), як *«пані-патрулька»* і *«двоє чоловіків-поліціантів з діловими пиками»* [15] увірвалися вночі у ресторацію і почали писати протоколи за порушення карантинних вимог. Найцікавіше – вони знищують написане за хабар від власника у сумі 100 доларів. Четверта частина *«Сцени подружнього*

життя наприкінці локдауну» – гумористична замальовка про відносини між чоловіка та жінками, виписана за всіма законами драматургії та іронії.

П'ятий тематичний блок *«Кажіть тихіше»* є коротким епізодом, в якому описано один із потаємних ресторанів Львова зі своєю публікою та специфічною атмосферою. Шостий розділ – *«На західному фронті без змін»* (дод. 4). Це остання частина репортажу, що описує фінальний епізод нічної подорожі по львівським рестораціям, яка завершується епічно: ходою голого чоловіка навколо пам'ятника М. Грушевському.

Висновок історії автор вкладає в уста свого провідника Мирона Черчіля. На запитання, для чого голий чолов'яга обходить пам'ятник, він відповідає: *«Це як наш український локдаун – користі від нього небагато, але ж влада його застосовує. Чому? Тому що може»* [15].

Репортаж побудовано на документальній основі. Елемент художньої деталі присутній, але це не перетворює журналістський матеріал на белетристику. Із тексту ми дізнаємося реальні факти. Наприклад, про три категорії бізнес-ресторацій у Львові, про те, що із 300 протоколів поліції на власників кнайп до суду дійшло 8%, про хабарництво поліціантів тощо.

Репортаж написано за законами жанру. Читаючи, виникає ефект присутності завдяки використанню *активних дієслів, зорових деталей*: *«Скляні двері цього закладу зсередини завішені щільними червоними шторами, крізь які неможливо нічого розгледіти, навіть світло не пробивалося. Після умовного стукоту у скло, в шторах виникла вузька щілина. Чечеля тут знали в обличчя, а тому двері одразу відчинилися, і ми зайшли всередину. ... підсаджується бородатий чоловік у ковбойському капелюсі»* [15].

Використовується *стилістично знижена лексика*: *«бухати три доби безперервно», «заклади «заточені» під заробляння грошей», «власники відкрили "точки"», «мудила за сусіднім столиком», «чіпляється якийсь голомозий бугай», «бухий ідіот», «олдскульні» татуювання»* [15].

Переважно автор вживає дієслова в теперішньому часі, що створює необхідний для репортажу ефект присутності: *«Поки чекаємо на каву, Чечель робить спробу систематизувати заклади стосовно мети їх створення»* [15]. З цією метою використано і мовно-виражальні образні засоби (епітети, метафоричні вислови, порівняння): *«безроздільно панує локдаун» «подорожі на край ночі», «водіння кози», «метушливі рухи тіла влади»* [15]. Вживає автор емоційні вислови, іронічні заклики: *«Так ось – забудьте про це!», «Але навіть агонізуючи – аналізуй!»* [15].

У матеріалі повсякчас трапляються активні гіперпосилання на поняття, що стосуються теми: *«карантину вихідного дня», «Вірменки», суворим заборонам* [15]. Перейшовши за ними, можна прочитати більше щодо обговорюваного у матеріалі предмету. Це відповідає вимогам мультимедійності інтернет-видання, є сучасною ознакою оформлення журналістського контенту в онлайні.

Також відповідно до специфіки жанру використано діалоги. Це створює необхідну атмосферу, робить читача співучасником нічної подорожі.

Оповідь згідно з вимогами жанру відбувається від першої особи: *«Я оглядаюся. Судячи з усього, цей бар назвали на честь голлівудської зірки 1930-х років Пола Муні»* [15]. Автор не зловживає займенником «я», що є правильним і коректним.

Під текстом розміщено розділ «Коментарі». Аналізований матеріал має 16 відгуків, що підтверджує майстерність журналіста-оповідача.

2.2. Репортаж на шпальтах електронної версії журналу «Український тиждень»

Часопис «Український тиждень» – популярний суспільно-політичний журнал, що почав виходити в 2007 році [18]. Його зараховують до якісної вітчизняної преси, до тих медіа, що мають високий рівень довіри аудиторії. Про це свідчить рейтинг 2020 року щодо

дотримання українськими ЗМІ журналістських стандартів від ГО «Інститут масової інформації» [12].

Мова матеріалів – українська. Тематика переважно суспільно-політична. Журналісти надають оперативну й актуальну політичну та економічну інформацію. Ліва частина – аналітика. Це коментарі, статті, огляди.

Серед постійних рубрик виділяємо «Суспільство» (максимально широке охоплення матеріалів про все, що стосується життя людей), «Світ» (переклади із авторитетного англomовного часопису The Economist), «Спадок» (цікаві тексти про українські історичні події, постаті, явища), «Культура» (все про мистецтво, кіно тощо). Спеціальна рубрика «Щоденники окупації» розкриває проблеми, надає інформацію про життя на окупованих територіях. Якраз у межах останньої і розміщено аналізований нами матеріал С. Козлюка «На околицях тиші. Репортаж із передової» [7]. Паралельно його можна знайти в рубриці «Суспільство».

Спецтеми в часописі «Український тиждень» не є постійними. Вони з'являються і зникають залежно від актуальності й уваги аудиторії.

Матеріал С. Козлюка «*На околицях тиші. Репортаж із передової*» написано за класичними стандартами репортажу друкованої преси. Текст відкривається великим фото, на якому зображено трьох українських бійців, що йдуть полем (дод. 5). Лід розміщено під фото. Він розкриває тему, винесену в заголовок. Традиційно для репортажу починається із *питального займенника «як»*. Такий прийом характерний для репортажного стилю. Отже, «*Як живуть українські військові на лінії фронту під час «всеохопного» перемир'я*» [7].

Перший абзац одразу занурює в атмосферу прифронтового життя. Автор веде оповідь від 2 особи в *теперішньому часі*. Вжито слова, що передають смак, колір, форму предметів. Все це створює необхідний для репортажу ефект присутності: «*Повітря смердить спиртом і гноєм. Ми*

їдемо грунтовою дорогою, здіймаючи за собою хмару рудої куряви. Де-не-де трапляються купи дрібнозернистого асфальту, підсипаного у ями «грунтовки». Іноді його замінює величезне каміння, яке рипить під колесами та б'ється об дно автомобіля» [7].

Журналіст розповідає про реальні події, факти, дотримуючись правил висвітлення воєнних дій (він не називає населений пункт, а лише зазначає, що воно розміщено на лінії фронту біля Світлодарської дуги).

Композиційно матеріал розбито на *три тематичні блоки*. Це відповідає законам жанру, оскільки текст великий, а така структура сприяє більш логічному розташуванню подій і легше сприймається читачем.

Текст перемежовується не лише *фотографіями* (дод. 7), але й *покликаннями* на подібні за темою матеріали. Це характерно для інтернет-видання. Наприклад: «*Читайте також: Окупований Донбас: без обстрілів та без грошей*» [7].

Перша частина «Тиша». Йдеться про перші враження журналістів від перебування на лінії фронту. Одразу починається з *цитати*. Військова Ольга висловлює свою думку щодо «тиші» і «перемир'я». Загалом у матеріалі через оціночні судження військових автор озвучує *проблеми*, пов'язані із російсько-українською війною та окупацією. Наприклад, це порушення цивільними правил поведіння на фронтовій території; недовіра до української армії місцевих мешканців, їх проросійській настрої; побутові проблеми військових тощо.

Журналісти перебувають дві доби разом із українськими військовими на передовій. Все, що вони спостерігають, передають у репортажі. Наприклад, про постійну роботу і навчання. Так, медики опікуються тим, щоб солдати вміли надавати першу медичну допомогу. А ось зв'язківець турбується про безперебійну роботу польових телефонів («тапків»). Ротний тренує бійців на знання тактико-технічних

характеристик зброї, влаштовує надавати допомогу при пораненнях. Чергова Ольга влаштовує відпрацювання команди «До бою!».

Друга частина «Тренування і зброя» присвячена опису наступного, другого дня перебування журналістів у зоні бойових дій. Ранок починається з розповіді про те, як жінка Каміла готує військовим сніданок. Просушуються випрані речі. Разом із ротним журналісти обходять позиції українських воїнів.

Автор наводить *цитату* ротного, який екзаменує підлеглих питаннями. Командир наголошує бійцям на особливому спостереженні за диверсійно-розвідувальними групами ворога.

Після цього абзацу на шпальті подано *рекомендація почитати і активне покликання* на суміжну тему: «*Читайте також: Війна «зелених чоловічків»* [7].

Через *короткий діалог* ротного з військовими читач стає співучасником тренування симуляції допомоги пораненому, винесення останнього з поля бою.

Аналогічно через *діалог військових*, які у дворі залишеного будинку чистять зброю, стаємо ближчими до прифронтової зони. Цього ефекту вдається досягти і через фото (дод. 9).

Журналісти розповідають і показують (дод. 10) побут українських вояк на передовій. Вони перуть одяг, готують їсти, грають у футбол (навіть влаштовують свій чемпіонат), поліпшують фізичну підготовку на імпровізованих тренажерах. Проте це все у вільний час.

Третя частина «*Місцеві й польовий зв'язок*» присвячена оповіді того, як ставляться мешканці села до української армії. Через розповідь Каміли читачі дізнаються справжні настрої селян: «*Місцеві тут мають по два прапори під подушкою. З проукраїнських тут одна жінка лише, ми до неї часом ходили воду набирати. А так люди можуть тобі посміхатися, а за спиною говорити різне*» [7]. Такі зізнання на сьомому році неоголошеної російсько-української війни вражають читача.

Далі журналісти разом із зв'язківцем Назаром йдуть стежкою, щоб перевірити дріт-«польовку» (дод. 11). Фото ілюструє роботу зв'язківця, допомагає аудиторії уявити роботу військових на фронті.

Із розповідей військових про образливі слова, дії місцевих щодо української армії, стає зрозумілою та складна атмосфера, в якій доводиться захищати батьківщину. Мешканці села вороже налаштовані до наших військових, цураються прапору, хочуть скоріше на «ту сторону».

У перервах між роботою вояки міркують на теми протестів у Білорусі, місцевих виборів. Хочуть, аби політики не спекулювали на проблемах армії, не піарилися на цій темі, адже все це лягає плямою на образ українського захисника: «...політики кидають одне в одного лайно, а зрештою в лайні Збройні Сили. Не треба так» [7].

Завершується репортаж від'їздом журналістів: «Авто здіймає хмару куряви та їде до Бахмута. За спиною залишається лінія фронту. І тиша перемир'я» [7]. Фінальна фраза натякає на те, що перемир'я лише на папері. Справжні баталії тривають. І в дипломатичних кабінетах, і в передвиборчих штабах.

Автор через зорові деталі передає атмосферу подій: «рудоволоса Ольга», «іде вузькою сільською вуличкою», «товчеться дрібно цуценя» «великий синій пластиковий бак», «у тіні розлогого каштана», «в білих футболках розгулюють» [7].

Репортер використовує прийом штрихового опису людини: «Приходить ротний. Чоловікові ледь за 20, кадровий військовий» [7].

Також використано спеціальну лексику військових (сепарів, «танік» (польовий телефон), «та сторона», 4-5-0 (сигнал, що означає «Усе спокійно») «польовка»), що допомагає передати реальну ситуацію на фронті.

Журналіст подає опис природи у репортажному стилі: «Сутеніє, повітря стає прохолоднішим. Чути, як у траві сюрчать цвіркуни» [7].

Такі прийоми якраз і створюють необхідний ефект присутності та співпереживання.

Текстова оповідь чергується *фотографіями* (дод. 6). На них зображено військових під час роботи й відпочинку. Особливо вражає світлина із нічного чергування (дод. 8).

Репортажні матеріали в електронній версії часопису «Український тиждень» більше нагадують традиційний текстовий репортаж. Про це свідчить композиція, стилістика, фотосупровід, мовно-виражальні засоби тощо.

Також у виданні є окрема стала *рубрика* «Фоторепортаж» (дод. 12). Тут в основному уміщені фоторепортажі із зони бойових дій. Побудовані вони всі однаково: розповідний заголовок, лід і фотослайди.

На нашу думку, публікації в рубриці «Фоторепортаж» більше нагадують фотозамітки. Наприклад, заголовок «Артилерійські та танкові резерви відбили умовний напад противника» більше притаманний саме новинному матеріалу, а не фоторепортажу. Лід фактично розповідає суть події: «Артилерійські та танкові резерви, що виконують бойові завдання вздовж межі з тимчасово окупованою територією АР Крим, за сигналом висунулися у визначені райони задля протидії наступу умовного противника. За легендою навчань танковий підрозділ за підтримки піхоти спробував прорвати лінію нашої оборони» [1]. Далі розміщено слайди.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження ми дійшли таких висновків.

Жанр репортажу – один із найдавніших інформаційних жанрів, є своєрідним стрижнем, концентрованим відображенням природи самої журналістики.

Цей вид тексту є набагато старшим від журналістики, адже в подорожніх нотатках античних філософів і мандрівників дослідники фіксують елементи сучасного репортажу (наприклад, подорожні нотатки очевидця, барвисті описи країн давньогрецького історика Геродота (4 ст. до н.е.) тощо). Репортажний опис переносить читача у певний історичний період або робить співучасником події, дозволяє пережити емоції, відчуття причетності.

Зародившись у періодичній пресі у ХІХ ст., репортаж еволюційним шляхом увійшов до жанрової системи радіо- й тележурналістики, а нині й онлайнової журналістики.

За нашими спостереженнями, репортаж є одним із найскладніших журналістських жанрів інформаційної групи. На відміну від стандартної замітки, вивіреного фактажем звіту, логічно вибудованого інтерв'ю, репортаж – найбільш суб'єктивний жанр, оскільки відображає події через почуття журналіста.

В академічних виданнях із жанрології зазначається, що репортаж розповідає про побачене, почуте журналістом на події через деталь, що має звук, смак, колір. При цьому під час написання матеріалу не слід захоплюватися власними відчуттями, оскільки головним завданням є документально точно, із дотриманням вивіреного фактажу розповісти про подію, що має актуальність для аудиторії певного медіа.

Жанр репортажу вважають поліфонічним, що пояснює побутування безлічі дефініцій, при цьому не всі визначення вповні розкривають

природу і суть цієї жанрової форми. Не вдаючись у дискусію щодо існуючих понять, відзначимо, що у більшості дефініцій вживають слова *цікаво, яскраво, наочно, чуттєво* тощо. Узагальнюючи напрацювання дослідників, пропонуємо таку дефініцію:

Репортаж – оперативний жанр інформаційної журналістики, в якому динамічно, з документальною точністю, яскраво й емоційно відтворюється актуальна подія в її розвитку через безпосереднє сприйняття автора.

Репортаж покликаний передати подію так, аби максимально надати аудиторії можливість відчувати себе на місці події. Отже, виділяємо такі **жанрові особливості репортажу**:

- особиста присутність журналіста на події (він учасник, коментатор або спостерігач);
- автор оперативно, точно, динамічно розповідає подію як історію;
- реальна подія має відбуватися динамічно і бути завершеною (наприклад, фестиваль, мітинг, святкова хода тощо)
- основний метод репортажу – спостереження за подією, точна фіксація її перебігу і результатів;
- використання дієслів у теперішньому часі (це створює ефект присутності);
- вживання прямої мови, коротких діалогів, лексем, що передають емоції, вигуки, суб'єктивні відчуття автора через зображально-виражальні засоби;
- композиційно репортаж будується за законами драматургії, має зачин, розвиток подій, кульмінацію історії, розв'язку.

Отже, репортаж є найбільш суб'єктивним, емоційним і динамічним жанром інформаційної журналістики. Для його створення необхідно мати талант драматурга, володіти словом, бути художньо обдарованою особистістю.

Предметом нашого аналізу стали репортажі у двох виданнях, що мають високий рівень довіри аудиторії. Про це свідчить рейтинг 2020 року щодо дотримання українськими ЗМІ журналістських стандартів від ГО «Інститут масової інформації» [12]. Це суспільно-політичне інтернет-видання «Українська правда» (засноване у 2000 р. Георгієм Гонгадзе) та електронна версія суспільно-політичного часопису «Український тиждень» (почав виходити в 2007 р.).

Журналісти обох видань використовують жанр репортажу доволі часто і загалом дотримуються вимог жанру. Незважаючи на це ми помітили певні відмінності у поданні репортажних матеріалів.

В *«Українській правді»* репортажі трапляються частіше і вони різноманітніші за тематикою. Зазвичай є актуальними і цікавими, як кажуть, на злобу дня. Наприклад, віртуальна екскурсія часів локдауну до таємного підземелля під монументом Батьківщини-матері, подорожі українськими містами, розповіді про безхатків, безпритульних тварин тощо.

В аналізованому репортажі Андрія Тараненка *«Локдаун бачите? А він є! Львівська "подорож на край ночі" часів COVID-19 і суворого карантину»* [15] дотримано усіх класичних вимог жанру.

Читаючи, виникає ефект присутності завдяки використанню *активних дієслів, зорових деталей: «Скляні двері цього закладу зсередини завішені щільними червоними шторами, крізь які неможливо нічого розгледіти, навіть світло не пробивалося. Після умовного стукоту у скло, в шторах виникла вузька щілина. Чечеля тут знали в обличчя, а тому двері одразу відчинилися, і ми зайшли всередину. ... підсаджується бородатий чоловік у ковбойському капелюсі»* [15].

Використовується *стилістично знижена лексика: «бухати три доби безперервно», «заклади «заточені» під заробляння грошей», «власники відкрили "точки"», «мудила за сусіднім столиком», «чіпляється якийсь голомозий бугай», «бухий ідіот», «олдскульні» татуювання»* [15].

Переважно автор вживає дієслова в теперішньому часі, що створює необхідний для репортажу ефект присутності: «Поки чекаємо на каву, Чечель робить спробу систематизувати заклади стосовно мети їх створення» [15]. З цією метою використано і мовно-виражальні образні засоби (епітети, метафоричні вислови, порівняння): «безроздільно панує локдаун» «подорожі на край ночі», «водіння кози», «метушливі рухи тіла влади» [15]. Вживає автор емоційні вислови, іронічні заклики: «Так ось – забудьте про це!», «Але навіть агонізуючи – аналізуй!» [15].

У матеріалі повсякчас трапляються активні гіперпосилання на поняття, що стосуються теми: «карантину вихідного дня», «Вірменки», суворим заборонам [15]. Перейшовши за ними, можна прочитати більше щодо обговорюваного у матеріалі предмету. Це відповідає вимогам мультимедійності інтернет-видання, є сучасною ознакою оформлення журналістського контенту в онлайні.

Також відповідно до специфіки жанру використано діалоги. Це створює необхідну атмосферу, робить читача співучасником нічної подорожі.

Оповідь згідно з вимогами жанру відбувається від першої особи: «Я оглядаюся. Судячи з усього, цей бар назвали на честь голлівудської зірки 1930-х років Пола Муні» [15]. Автор не зловживає займенником «я», що є правильним і коректним.

Під текстом розміщено розділ «Коментарі». Аналізований матеріал має 16 відгуків, що підтверджує майстерність журналіста-оповідача.

Репортаж поділено на 6 тематичних блоків, деякі із яких відкривається колажем; усі мають заголовки. Така структура відповідає формату, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Зацікавленості аудиторії сприяє і фотокколаж, яким відкривається матеріал (дод. 1).

В «Українському тижні» репортажі мають вужчу тематику і більше подібні до традиційного газетного формату. Аналізований нами

репортаж Станіслава Козлюка *«На околицях тиші. Репортаж із передової»* композиційно розбито на *три тематичні блоки*. Це відповідає законам жанру, оскільки текст великий, а така структура сприяє більш логічному розташуванню подій і легше сприймається читачем.

Текст перемежується не лише *фотографіями* (дод. 7), але й *покликаннями* на подібні за темою матеріали. Це характерно для інтернет-видання. Наприклад: *«Читайте також: Окупований Донбас: без обстрілів та без грошей»* [7].

Через *короткий діалог* ротного з військовими читач стає співучасником тренування симуляції допомоги пораненому, винесення останнього з поля бою. Аналогічно через *діалог військових*, які у дворі залишеного будинку чистять зброю, стаємо ближчими до прифронтової зони. Цього ефекту вдається досягти і через фото (дод. 9).

Автор через *зорові деталі* передає атмосферу подій: *«рудоволоса Ольга»*, *«іде вузькою сільською вуличкою»*, *«товчеться дрібне цуценья»* *«великий синій пластиковий бак»*, *«у тіні розлогого каштана»*, *«в білих футболках розгулюють»* [7].

Репортер використовує прийом *штрихового опису людини*: *«Приходить ротний. Чоловікові ледь за 20, кадровий військовий»* [7].

Також використано *спеціальну лексику військових* (*сепарів*, *«танік»* (*польовий телефон*), *«та сторона»*, *4-5-0* (сигнал, що означає «Усе спокійно») *«польовка»*), що допомагає передати реальну ситуацію на фронті.

Журналіст подає *опис природи* у репортажному стилі: *«Сутеніє, повітря стає прохолоднішим. Чути, як у траві сюрчать цвіркуни»* [7]. Такі прийоми якраз і створюють необхідний ефект присутності та співпереживання.

Текстова оповідь чергується *фотографіями* (дод. 6). На них зображено військових під час роботи й відпочинку. Особливо вражає світлина із нічного чергування (дод. 8).

Репортажі активно використовують журналісти сучасних онлайн-видань. Окрім традиційних репортерських прийомів нами помічені активні покликання на суміжні теми, великий формат фотографій, наявність коментарів читачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артилерійські та танкові резерви відбили умовний напад противника. Український тиждень: веб-сайт. URL: <https://tyzhden.ua/Gallery/251784>
2. Василенко М.К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі / М. К. Василенко. К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. 238 с.
3. Гирба О. Репортаж як один з найвідоміших жанрів преси. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/49235/2/2018_Hirba_O-Reportazh_yak_odyn_z_naividomishykh_35-39.pdf
4. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво : навчальний посібник / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін. ; за ред. В. В. Різуна. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. 287 с.
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : Підручник / В. Й. Здоровега. 2-ге вид., пер. і допов. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
6. Іващук А. Варіативність розвитку репортажу як жанру. Актуальні проблеми слов'янської філології. Міжвуз. зб. наук. статей. Вип. ХХУІІ. Част. 1. Бердянськ, БДПУ. 2013. С. 514-523. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj2uJyhmpTvAhVOzaQKHZ5BD1Q4ChAWM25D1%2583.pdf&usg=AOvVaw17To59qjMOUjxcccokblk6W>
7. Козлюк С. На околицях тиші. Репортаж із передової. Український тиждень: веб-сайт. URL: <https://tyzhden.ua/Society/246776>
8. Кращі репортажі. Українська правда. Інтернет-видання. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/01/8/7278695/>

9. Максим'як О. С. Види газетного репортажу: наукові погляди в сучасному журналістикознавстві. Електронна бібліотека Інституту журналістики. URL:
<http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2387>
10. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Підручник. К., 2002.
11. Назаренко Г. І. Інформаційні жанри журналістики. Частина 2. Навчальний посібник. К.: НАУ, 2010. - 32 с.
12. Рейтинг ІМІ з дотримання професійних стандартів уперше очолили одразу п'ять онлайн-ЗМІ. Detector.media : веб-сайт. URL:
<https://detector.media/community/article/174635/2020-02-11-reiting-imi-z-dotrimannya-profesiinikh-standartiv-upershe-ocholili-odrazu-pyat-onlain-zmi/>
13. Риженко Л. Видозміни жанрових моделей друкованих ЗМІ. Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації, 2016. № 1 (25). С. 122-125. URL:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cadUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fdrsk_2016_1_25.pdf&usg=AOvVaw3apik8EuZmvvhMEoZpRymN
14. Серажим К. С. Текстознавство: Підручник. К., 2008.
15. Тараненко А. Локдаун бачите? А він є! Львівська "подорож на край ночі" часів COVID-19 і суворого карантину. Українська правда. Інтернет-видання. URL:
<https://www.pravda.com.ua/articles/2021/01/24/7280896/>
16. Тарасюк В. Специфіка репортажу в українській інтернет-журналістиці (за матеріалами сайту «ЛітАкцент»). Науковий вісник Ужгородського університету, 2011. URL:
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3995/1/%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%A6%D0%98%D0%A4%D0%86%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A6%D0%86.pdf>

17. Українська правда. Інтернет-видання. Матеріал із Вікіпедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0
18. Український тиждень. Матеріал із Вікіпедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B8%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C
19. Чабаненко М. Напрями трансформації репортажу в онлайнівій журналістиці. Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2019. Випуск 46. С. 310-317. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiN97HhsPTvAhUS8xQKHdB1BMwQFjAGegOvVaw0aQ-59YJYXvNRbvMsPbMd3>
20. Ютченко А. Художній репортаж: між фактом і вигадкою. Сайт ЛітАкцент. URL: <http://litakcent.com/2017/12/28/hudozhniy-reportazh-mizh-faktom-i-vigadkoju/>

ДОДАТКИ

Додаток 1. Початок репортажу

Додаток 2. Вергілій і класифікація питних закладів

Додаток 3. Поліцейський рейд

Додаток 4. На західному фронті без змін

Додаток 5.

Додаток 6.

Додаток 7.

«Та що роблять. Окопи нові риють. Настільки знахабніли, що вже в білих футболках на повен зріст розгулюють. Звісно, ми це все фіксуємо на фото», — скаржаться бійці.

Додаток 8.

За кілька хвилин доходимо до поста. Ольга заварює собі каву. Тримає склянку рукою, на якій набито тату: «No fight — no glory» («Немає боротьби — немає слави». — *Ред.*).
«Що розказати про перемир'я? Зараз дуже тихо. Аж незвично. Але я вважаю, що ця

Додаток 9.

Тиждень

СТАТТІ СПЕЦТЕМИ КОЛОНКИ ФОТОРЕПОРТАЖ ЖУРНАЛ ПРЕС-РЕЛІЗИ

їх позамотували шматками простої тканини. Бійці кажуть, що стріляти це не заважатиме, а від потрапляння в автомат землі й піску рятує.

«Режим тиші поки тримається. Тому займаємо себе, чим можемо. У нас тут є

Додаток 10.

Тиждень

СТАТТІ СПЕЦТЕМИ КОЛОНКИ ФОТОРЕПОРТАЖ ЖУРНАЛ ПРЕС-РЕЛІЗИ

групами не збираються. Приходимо до двору. Один означає два, шість означає», розповідає Юрій. Щоб показати, що все спорядження робоче, — робить кілька підходів до штанги.

Додаток 11.

Тиждень

СТАТТІ СПЕЦТЕМИ КОЛОНКИ ФОТОРЕПОРТАЖ ЖУРНАЛ ПРЕС-РЕЛІЗИ

телефони, але їх легко прослуховувати. Можна і переговори по «ташку» прослухати, але для цього треба фізично врізатися в лінію. У моїй практиці такого ще поки не було», — розповідає Назар.

Додаток 12.

Тиждень

СТАТТІ СПЕЦТЕМИ КОЛОНКИ **ФОТОРЕПОРТАЖ** ЖУРНАЛ ПРЕС-РЕЛІЗИ

THE UKRAINIAN WEEK

До старої версії Підтримати Передплата Мій кабінет

ФОТОРЕПОРТАЖ

Тиждень

СТАТТІ

СПЕЦТЕМИ

КОЛОНКИ

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЖУРНАЛ

ПРЕС-РЕЛІЗИ

Артилерійські та танкові резерви відбили умовний напад противника

14 квітня, 15:31

Зображень: 15

Артилерійські та танкові резерви, що виконують бойові завдання вздовж межі з тимчасово окупованою територією АР Крим, за сигналом висунулися у визначені райони задля протидії наступу умовного противника. За легендою навчальний танковий підрозділ за підтримки піхоти спробував прорвати лінію нашої оборони.

